

Göteborgs universitet
Jan Lif, ledningssamordnare
jan.lif@gu.se

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
103 33 Stockholm

Departementets dnr: U2020/00176/UH

Remissvar: Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna (U2020/00176/UH)

Göteborgs universitet instämmer i de motiveringar som framlagts avseende betydelsen av att öka lärares kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad. Dock ställer sig lärosätet tvetsam till de förslag som lagts angående att utvidga och införa ytterligare examensmål inom berörda lärarutbildningar.

En utökning av examensmål inom lärarutbildningarna kan få negativa konsekvenser

Lärarutbildningarna tillhör de högskoleutbildningar som har flest antal examensmål. Tillförande och utvidgning av examensmål kan få flera negativa konsekvenser. Dels eftersom detta innebär ytterligare stoffträngsel, med risken att områden nödgas behandlas svepande i utbildningarna, och dels eftersom detta leder till att lärosätena får lägga resurser på att hantera förändringar istället för att långsiktigt utveckla innehållet i utbildningarna.

Göteborgs universitet vill påminna att det finns andra former för att förtydliga områden av särskild vikt inom lärarutbildningen, utan att införa och utvidga examensmål. Detta kan ske genom att uppmana lärosätena att integrera undervisning kring vissa särskilda frågeställningar inom ramen för befintliga examensmål. Ett sådant förfarande medger att vissa områden indirekt ges särskild uppmärksamhet inom lärarutbildningarna, men utan att medföra den direkta stoffträngsel som införandet av nya examensmål innebär.

Områdena behandlas redan inom lärarutbildningarna inom befintliga examensmål

Göteborgs universitet instämmer i de motiveringar som framlagts för betydelsen av att lärare innehar kompetens om de områden som promemorian beskriver. Lärosätet vill dock påpeka att områdena redan behandlas och examineras i olika grad inom lärarutbildningarna inom ramen för befintliga examensmål.

Inslag om neuropsykiatriska svårigheter tas upp i de kurser inom lärarprogrammen som har ett specialpedagogiskt innehåll, både i litteraturer och i föreläsningar. Detta bedöms göras i tillräcklig utsträckning för att räknas som inslag/moment vilka väl täcker in den förmåga att

identifiera en mångfald av specialpedagogiska behov, däribland neuropsykiatriska svårigheter, som dagens lärarstudenter möter i utbildningen och så småningom kommer att möta i sin yrkesutövning.

I grundlärarprogrammen har ansvarigt programråd arbetat med att utveckla den specialpedagogiska kompetensen genom hela programmen. Examensmålen för specialpedagogprogrammet och speciallärarprogrammet har nyligen ändrats så att dessa innefattar neuropsykiatriska svårigheter. Programinstitution för speciallärarprogrammet och specialpedagogprogrammet, institutionen för pedagogik och specialpedagogik, ansvarar också för kärnkurs om specialpedagogiska behov inom ämneslärarprogrammet, vilket innebär att innehåll och kompetens avseende neuropsykiatriska svårigheter redan finns och examineras inom ämneslärarprogrammets nuvarande uppläggnig.

Inom ämneslärarprogrammets kärnkurser behandlas redan examensmål avseende områdena diskriminering, jämställdhet och likabehandling och därigenom begrepp som identitet, normer och genus, vilka ingår i den bredare definitionen av sex och samlevnad. Inom vissa ämnen ingår också områden med begrepp som relationer, sexualitet, lust och sexuell hälsa, vilket innebär att innehåll och kompetens avseende vissa delar av sex och samlevnad redan finns och examineras inom ämneslärarprogrammets nuvarande uppläggnig.

Lärosätet anser därför att de områden som ingår i det föreslagna examensmålet redan behandlas inom ramen för befintliga examensmål, och att *fördjupade kunskaper* om dessa snarare bör ske genom kompetensutveckling av verksamma lärare (se punkt 5 nedan).

Andra specialpedagogiska behov riskerar att nedprioriteras inom lärarutbildningarna

Det är oklart om det specifika kravet på kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter är rimligt i förhållande till andra specialpedagogiska behov. Med det förslag som föreligger uppstår en risk att betoningen på neuropsykiatriska svårigheter blir en samlingsbeteckning för många problem som kräver olika specialpedagogiska insatser, och att andra specialpedagogiska behov nedprioriteras och behandlas mer svepande om viss en typ av funktionsnedsättning ges en explicit särställning.

Risken i att utmärka elever med neuropsykiatriska svårigheter framför andra elever går emot tankarna om inkludering där alla elever är viktiga och där lärmiljön behöver svara upp mot alla elevers förutsättningar och behov. Innehåll som riskerar att prioriteras ned till följd av av den nya skrivningen i examensmålet är bland annat språk- och kommunikationsutveckling, andra funktionsnedsättningar som inte omfattas av neuropsykiatriska svårigheter, samt mer generella specialpedagogiska perspektiv såsom inkludering.

Vidare noteras att skrivningen *neuropsykiatriska svårigheter* inte är oproblematisk. Den associerar till ett synsätt där funktionsvariationer är en *svårighet* vilket inte behöver vara fallet. Skrivningen *neuropsykiatriska funktionsnedsättningar* rekommenderas.

Beredskapen att hantera frågor om sex och samlevnad inom ramen för verksamhetsförlagda utbildning är otillräcklig

Promemorian anger att "[l]ärare känner sig ofta obekväma med själva området sex och samlevnad och tycker det är svårt att hantera laddade diskussioner som kan strida mot skolans värdegrund" (s 23). Den reella beredskapen för att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad som promemorian menar behöver behandlas inom gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning är således generellt otillräcklig.

Denna situation medför den påtagliga problematiken att lärarstudenter som ska prövas mot det föreslagna examensmålet inom ramen för *Färdighet och förmåga* inte medges en VFU-miljö där detta mål kan stödjas och prövas tillfyllest, vilket även kan medföra riskfyllt utmanande och utlämnande situationer givet området känsliga natur.

För att komma till rätta med den situation som promemorian menar föreligger i skolan anser Göteborgs universitet att kompetensutveckling av verksamma lärare primärt bör prioriteras för att stärka kompetensen inom området.

Fördjupad undervisning inom områdena bör ske genom kompetensutveckling

Givet ovanstående synpunkter menar Göteborgs universitet att fördjupad undervisning inom de kunskapsområden som promemorian anger behöver förstärkas inom skolan istället bör ske genom ökade insatser för kompetensutveckling av verksamma lärare. Detta kan bland annat ske inom ramen för det professionsprogram som föreslagits i utredningen *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17).

Genom kompetensutveckling av verksamma lärare skulle skolan snabbare och effektivare höja kompetensen inom områdena – samt stärka möjligheterna att dessa på sikt kan behandlas tydligt, strukturerat och ändamålsenligt inom ramen för den verksamhetsförlagda utbildningen.

Tidsramarna för implementering av förslagen är för snäva

Utöver ovanstående synpunkter bedömer Göteborgs universitet att de föreslagna tidsramarna för förslagets implementering är allt för snäva. Att förordningsförändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2021 och tillämpas för första gången i utbildningar efter utgången av juni 2021 ger inte lärosätena rimliga förutsättningar för att (1) kunna bedriva de utvecklingsarbeten som krävs för att kunna implementera förändringarna med önskvärt hög kvalitet, och (2) bereda och besluta de omfattande förändringar i berörda utbildningsplaner och studiegångar som förslagen medför, för att studenter ska kunna söka utbildningarna och ha rätt information om densamma.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av ordföranden för samordningsnämnden för lärarutbildning vid Göteborgs universitet. Synpunkter har lämnats av Utbildningsvetenskapliga fakulteten, institutionen för pedagogik och specialpedagogik, programrådet för ämneslärarprogrammet, programrådet för kompletterande pedagogisk utbildning med förhöjd studietakt, samt utbildningsrådet för kompletterande lärarutbildningar.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Fredrika Lagergren Wahlin

Ordförande, samordningsnämnden för lärarutbildning